

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Anna Wójcikowska

Działalność zespołu „Warsztat Muzyczny”

– fenomen wykonawstwa otwartego

Promotor: prof. dr hab. Marta Szoka

Rozprawa jest wynikiem pragnienia dogłębnego opracowania działalności zespołu muzyki współczesnej uznawanego obecnie za kultowy, na czele którego stał wybitny kompozytor i pianista Zygmunt Krauze. „Warsztat Muzyczny” był w swoim czasie szczególnym punktem na mapie polskiej muzyki współczesnej, a mimo to do tej pory nie doczekał się gruntownego rozpoznania, studium krytycznego i popularyzacji długoletniej aktywności. Badania nad ponad dwudziestoletnią historią „Warsztatu Muzycznego” doprowadziły autorkę do sformułowania tezy o nowym, „otwartym” typie wykonawstwa. Praca zawiera próbę definicji tego, czym jest owo wykonawstwo otwarte, na przykładzie działalności jednego z najoryginalniejszych zespołów wykonawczych jakie funkcjonowały na polskiej scenie. Cennym źródłem informacji dotyczących dorobku grupy były unikatowe archiwa przekazane przez prof. Krauzego Katedrze Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.

Kluczowym odniesieniem dla całej rozprawy jest idea muzykologii empirycznej, według której prawdziwe wcielenie utworu muzycznego stanowi jego wykonanie, a nie zapis. W pracy zastosowano oryginalną metodę badawczą: komparatywną analizę słuchową, wspartą programem komputerowym Sonic Visualiser i uzupełnioną o studia zapisu nutowego.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów. Rozdział pierwszy poświęcony jest genezie zespołu „Warsztat Muzyczny”. Autorka zarysowuje sytuację muzyki współczesnej w Polsce lat 60. XX wieku. Następnie portretuje cykl koncertów „Warsztat Muzyczny”, odbywający się w latach 1963-66, który bezpośrednio poprzedził ukształtowanie się warszawskiego kwartetu. Ostatnia część rozdziału obejmuje pierwsze lata funkcjonowania „Warsztatu Muzycznego” w stałym, czteroosobowym składzie, a więc od 1967 roku.

W rozdziale drugim autorka szkicuje awangardowy kontekst działalności „Warsztatu Muzycznego”. Przyjmując perspektywę wykonawczą, charakteryzuje muzykę XX-wiecznej drugiej moderny – opisuje tendencje awangardowe i eksperymentalne. Następnie omawia aktywność innych zespołów muzyki nowej, założonych w podobnym okresie co „Warsztat Muzyczny” i charakteryzujących się zbliżonym profilem działalności.

Rozdział trzeci poświęcony jest repertuarowi grupy. Autorka przygląda się kompozycjom dedykowanym „Warsztatowi Muzycznemu”, jak również utworom, które nie zostały napisane z myślą o tym kwartecie, ale były przez zespół wykonywane. Dokonuje również typologizacji repertuaru.

Kulminację rozprawy stanowi rozdział czwarty. Autorka rozpoczyna od próby zdefiniowania ukutego przez siebie pojęcia „wykonawstwo otwarte”, odnosząc się zarówno do „dzieła otwartego” Umberto Eco, jak i kategorii formy otwartej w muzyce. Rozpatruje przy tym takie kwestie jak obecność wykonania i wykonawcy w dyskursie teoretycznomuzycznym, tożsamość dzieła muzycznego, funkcje partytury w muzyce XX wieku, aż po granice autorstwa utworu w przypadku muzyki wykorzystującej element niezdeterminowania. Następnie zaprezentowane zostały wnioski z analiz różnych interpretacji wybranych utworów z repertuaru „Warsztatu Muzycznego”: *Improvisations sonoritiques* Witolda Szalonka, *Training 68* Wojciecha Kilara, *Polichromii* Zygmunta Krauzego i *Kwartetu SG* Bogusława Schaeffera.

Rozdział piąty, końcowy, poświęcony jest recepcji „Warsztatu Muzycznego” w Polsce i na świecie. Szeroko omówiono aktywność koncertową i fonograficzną grupy, w tym: statystykę występów w kraju i zagranicą, kwestie doboru repertuaru w zależności od miejsca prezentacji, wątki popularyzatorsko-edukacyjne, doświadczenia muzyków z różnego typu publicznością. Na podstawie artykułów prasowych autorka zrekonstruowała atmosferę panującą wokół „Warsztatu Muzycznego” wśród krytyki muzycznej od lat 60. po czasy obecne. Ostatnia część rozdziału dotyczy osobliwego fenomenu, jakim jest tworzenie zespołów-replik „Warsztatu Muzycznego” („Nonstrom”, „Gnarwhallaby”, „Quartett Avance”).

Rozprawę uzupełniono o trzy aneksy. Aneks pierwszy to autoryzowana rozmowa z członkami zespołu „Warsztat Muzyczny”: Zygmuntem Krauzem, Czesławem Pałkowskim, Edwardem Borowiakiem i śp. Witoldem Gałązką (zm. 2021), którą autorka przeprowadziła 13 sierpnia 2020 roku w domu Zygmunta Krauzego w Warszawie. Aneks drugi stanowi opracowanie kalendarium koncertów i nagrań archiwalnych „Warsztatu Muzycznego” (wraz ze szczegółowymi programami) w latach 1963-2018. Trzeci aneks obejmuje pełen wykaz repertuaru „Warsztatu Muzycznego”, z wyszczególnieniem kompozycji napisanych dla zespołu i osobno tzw. innych utworów, a także listę kompozycji dedykowanych „Warsztatowi”, których zespół nigdy nie wykonał.